

Çevirenin önnotu:

Uluslararası sözleşme ve belgelerden yapılan alıntıların çoğu, mevcutsa belgenin TBMM tarafından paylaşılan Türkçe çevirisinden, değilse STK'ların paylaştıkları çevirilerden alındı. Bildirgede bahsedilen ve alıntı yapılan uluslararası sözleşme ve belgeler, Türkçe belgelerin linkleriyle birlikte en sonda liste olarak sunulmuştur. Birleşmiş Milletler sözleşmelerinin İngilizcelerini bu sayfadan arayıp bulmak mümkün: General Assembly - Conventions & Selected Declarations Adopted by General Assembly Resolutions: <https://research.un.org/en/docs/ga/quick/>.

Türkçe'ye feminist literatürde "toplumsal cinsiyet" diye kazandırılmış olan "gender" kelimesini bu şekilde korudum. "Gender identity" kavramını ise, yaygın olarak kullanıldığı gibi "toplumsal cinsiyet kimliği" diye çevirdim. CEDAW gibi nispeten eski yasal metinlerin Türkçe çevirisinde "sex" için "cins" kullanıldığını görüyoruz, bugün de aslında "karşı cins" derken bu kullanımı sürdürüyoruz. Örneğin bu bildirgenin başlığı "Kadınların Cins Temelli Hakları" da olabilirdi. Ama bugün "sex" için "cinsiyet" kelimesini daha sık kullandığımız için "cinsiyet" kelimesiyle karşılamayı tercih ettim.

Çeviriye dair sorular için çevirene Twitter'dan @akildisi veya akildisi15@gmail.com üzerinden ulaşabilirsiniz.

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

Kadınların beden bütünlüğü ve üreme bütünlüğü hakları da dahil olmak üzere, kadınların cinsiyet temelli haklarının bir kez daha teyit edilmesi ve cinsiyet kategorisinin, yerini “toplumsal cinsiyet kimliği” kategorisi alacak şekilde değiştirilmesinden, “taşıyıcı” annelik ve bununla ilgili uygulamalardan kaynaklanan, kadınlara ve genç kızlara karşı her tür ayrımcılığının ortadan kaldırılmasına dair bildirge.

Sunuş

Bu Bildirge, 18 Aralık 1979’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilmiş olan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nde (CEDAW) düzenlenen, ardından CEDAW Komitesi Genel Tavsiyeleri’nde daha da geliştirilen ve diğerlerine ilaveten, 1993 Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge’de (UNDEVW) kabul edilmiş olan, kadınların cinsiyet temelli haklarını bir kere daha teyit etmektedir.

CEDAW’ın 1. maddesi, kadınlara karşı ayrımcılığı:

“kadınların medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer alanlardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama”

olarak tanımlıyor.

Cinsiyet, Birleşmiş Milletler tarafından, “erkeklerle dişileri birbirinden ayıran fiziksel ve biyolojik özellikler” olarak tanımlanıyor. (Gender Equality Glossary, UN Women)

CEDAW, taraf olan Devletleri, “kadınlara karşı ayrımcılık teşkil eden mevcut yasa, yönetmelik, âdet ve uygulamaları değiştirmek veya feshetmek için yasal düzenlemeler de dahil gerekli bütün uygun önlemleri almaya” (Madde 2 (f)), ve bütün alanlarda “erkeklerle eşit olarak insan hakları ve temel özgürlüklerinden yararlanmalarını, ve bu hakları kullanmalarını garanti etmek amacıyla, kadının tam olarak gelişmelerini ve ilerlemelerini sağlamak için yasal düzenleme dahil bütün uygun önlemleri” almaya (Madde 3) yükümlü kılar.

Erkeklerin ve kadınların basmakalıp cinsiyet rollerinin, kadınların eşitsizliğinin temel bir unsuru olduğu ve ortadan kaldırılması gerektiği insan hakları alanında uzun zamandan beri anlaşılmış durumdadır.

CEDAW’ın 5. Maddesi:

“Taraf Devletler aşağıdaki bütün uygun önlemleri alacaklardır:

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

a- Her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı ön yargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış tarzlarını değiştirmek.”

Toplumsal cinsiyet [*gender*], “belli bir toplumun, belli bir dönemde, erkekler ve kadınlar için uygun gördüğü roller, davranışlar, eylemler ve özelliklerdir... Bu özellikler, imkanlar ve ilişkiler, toplumsal olarak inşa edilmişlerdir ve toplumsallaşma süreçleriyle öğrenilirler.” (Gender Equality Glossary, UN Women)

Birleşmiş Milletler belgelerinde, stratejilerinde ve eylemlerinde, biyolojik olan cinsiyet kategorisini değiştirip yerine, basmakalıp cinsiyet rollerini ifade eden “toplumsal cinsiyet” dilini koyan, yakın zamanda yapılmış olan değişiklikler, nihayetinde kadınların insan haklarının korunmasını baltalama riski oluşturan bir karmaşaya yol açmıştır.

Cinsiyet ile “toplumsal cinsiyet”in birbirine karıştırılması, “toplumsal cinsiyet kimlikleri”nin doğuştan olduğu fikrinin giderek kabul edilmesine neden oldu ve bu tür “kimlikler”in korunması hakkının desteklenmesine ve nihayetinde, kadınların yıllar süren kazanımlarının aşınmasına yol açtı. “Toplumsal cinsiyet kimliği” ve “Cinsel Yönelimler ve Toplumsal Cinsiyet Kimlikleri” [*Sexual Orientations and Gender Identities*] (SOGIES)] gibi kavramların uluslararası metinlere sokulması, cinsiyet temelinde elde edilmiş olan kadın haklarını halihazırda baltalamaktadır.

Cinsel yönelimle ilgili haklar, kendileriyle aynı cinsiyetten kişilere cinsel çekim duyanlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılması için gereklidir. Cinsel yönelime ilişkin haklar, kadınların cinsiyet temelli haklarıyla bağdaşmaktadır ve lezbiyenlerin, yani cinsel yönelimi diğer kadınlara olan kadınların, cinsiyet temelli haklarını tam olarak kullanabilmelerini sağlamak için gereklidir.

Buna karşın, “toplumsal cinsiyet kimliği” kavramı, kadınların eşitsizliğini düzenleyen ve sürdüren, toplumsal olarak inşa edilmiş kalıpları, özden ve doğuştan gelen durumlara dönüştürüyor ve böylece kadınların cinsiyet temelli haklarını sarsıyor.

Örneğin, Yogyakarta İlkelerine göre,

“Toplumsal cinsiyet kimliği, kişinin toplumsal cinsiyetine dair derinden hissettiği içsel ve bireysel deneyimdir, doğumla atanmış cinsiyete karşılık gelebilir de, gelmeyebilir de. Kişinin (özgürce seçtiğinde, bedensel görünümünde ve işlevlerinde tıbbi, cerrahi ve başka yollarla değişiklikleri de içerebilen) bedenine dair kişisel duygusu da dahil, kılık kıyafet, konuşma, hal ve tavır gibi diğer toplumsal cinsiyet dışavurumlarını da ifade etmektedir.” (Yogyakarta İlkeleri: Cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği konusunda uluslararası insan hakları hukukunun uygulanmasına dair ilkeler, Mart 2007).

Bireylerin istedikleri gibi giyinmeleri ve kendilerini göstermeleri, kadınların cinsiyet temelli haklarıyla bağdaşıyor.

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

Bununla birlikte, “toplumsal cinsiyet kimliği” kavramı, kendisinin dışı bir “toplumsal cinsiyet kimliği” olduğu iddiasında bulunan erkeklerin, yasa, düzenleme ve uygulamada, cinsiyete dayalı bir kategori olan kadın kategorisine mensup olduklarını öne sürmelerine imkan sağladı.

CEDAW 35 No’lu Tavsiye Kararı, “Sözleşmenin 2. maddesi altında Devletlerin temel yükümlülükleri üzerine 28 No’lu Tavsiye Kararı ve aynı zamanda, kadınların adalete erişimine dair 33 No’lu Tavsiye Kararı, kadınlara karşı ayrımcılığın, kadınların yaşamlarını etkileyen diğer etkenlerle ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğunu tasdik eder. Komite’nin içtihatı, bu etkenlerin ... lezbiyen olmayı da içerebileceğini vurgular”. (II, 12).

“Toplumsal cinsiyet kimliği” kavramı, bireylerin kendi cinsel yönelimlerini, “toplumsal cinsiyet kimliği” yerine cinsiyet temelinde tanımlama haklarına karşı çıkmakta kullanılıyor, dışı bir “toplumsal cinsiyet kimliği” olduğu iddiasında bulunan erkeklerin, cinsiyete dayalı bir kategori olan lezbiyen kategorisine dahil olmaya uğraşmalarına imkan sağlıyor. Bu, lezbiyenlerin cinsiyet temelli haklarının altını oymaktadır ve kadınlara karşı bir tür ayrımcılıktır.

Dışı bir “toplumsal cinsiyet kimliği” olduğu iddiasında bulunan bazı erkekler, yasayla tanınan anne kategorisine dahil olmaya çabalyor. CEDAW, anneliğe dair hakların ve “anneliğin toplumsal önemi”nin altını çiziyor. Anneliğe dair haklar ve hizmetler, kadınların, kadınlara özgü olan gebe olma ve çocuk doğurma yetisine dayalıdır. Yasayla tanınan anne kategorisine, dışı bir “toplumsal cinsiyet kimliği” iddiasında bulunan erkeklerin dahil edilmesi, anneliğin toplumsal önemini aşındırıyor ve CEDAW’ın sağladığı annelik haklarının altını oyuyor.

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (1995),

“Kadınların, sağlıklarının bütün yönlerini, özellikle doğurganlıklarını kontrol etme haklarının açıkça tanınması ve onaylanması kadınların güçlendirilmesinin temelidir” (Ek 1, 17)

diye ifade eder.

Bu hak, kadınların üreme yetisini sömüren ve metalaştıran “taşıyıcı” annelik uygulamasıyla baltalanıyor.

Kadınların üreme yetisinin sömürülmesi ve metalaşması, erkeklerin gebe olma ve çocuk doğurmalarına imkan vermeyi amaçlayan tıbbi araştırmalara da zemin oluşturuyor.

Dışı bir “toplumsal cinsiyet kimliği” olduğu iddiasında bulunan erkeklerin, yasayla tanınan kadın, lezbiyen ve anne kategorilerine dahil edilmesi, kadın olma, lezbiyen olma, anne olma statülerinin dayandığı biyolojik gerçekliklerin reddini teşkil ettiğinden, bu kategorilerin anlamını tamamen ortadan kaldırmakla tehdit ediyor.

“Toplumsal cinsiyet kimliği” kavramını destekleyen örgütler, kadınların ve kız çocuklarının kendilerini cinsiyet temelinde tanımlama ve bir cinsiyet olarak ortak çıkarları temelinde toplanma ve örgütlenme haklarını hiçe sayıyor. Buna, lezbiyenlerin cinsel yönelimlerini “toplumsal cinsiyet

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

kimliği” değil, cinsiyet temelinde tanımlama ve ortak cinsel yönelimleri temelinde toplanma ve örgütlenme haklarını hiçe saymaları da dahildir.

Pek çok ülkede devlet daireleri, kamu kurumları ve özel kuruluşlar, bireyleri cinsiyet temelinde değil de “toplumsal cinsiyet kimliği” temelinde tanımlamaya ve onlara bu temelde hitap etmeye kişileri mecbur etmeye çalışıyor. Bu gelişmeler, kadınlara karşı ayrımcılık biçimlerini teşkil ediyor ve kadınların ifade özgürlüklerinin, inanç özgürlüklerinin ve toplanma özgürlüklerinin altını oyuyor.

Dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği” olduğu iddiasında bulunan erkeklerin, kadınlara ayrılmış imkanlara ve korumalara erişmelerine olanak sağlıyor. Bu, kadınlara karşı ayrımcılığın bir biçimini teşkil ediyor ve kadınların temel güvenlik, haysiyet ve eşitlik haklarını tehlikeye atıyor.

CEDAW’ın 7. maddesi, siyasette ve kamusal yaşamda kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırma önlemlerinin önemini, 4. madde ise, erkeklerle kadınlar arasında bilfiil eşitliği arttırmak üzere geçici özel önlemlerin önemini teyit ediyor. Dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği” olduğu iddiasında bulunan erkekler, kadın katılım kotalarına ve kadınların siyasete ve kamusal yaşama katılımını arttırmak üzere tasarlanmış başka özel önlemlere dahil edildiklerinde, kadınların eşitlik elde etmesiyle ilgili böylesi özel önlemlerin amacının altı oyulmuş oluyor.

CEDAW’ın 10 (g) maddesi, taraf olan Devletler’i, kadınların spor dallarına ve beden eğitimine aktif olarak katılmalarında erkeklerle aynı imkanlara sahip olmalarını sağlamaya davet ediyor. Kadınlarla erkekler arasındaki fizyolojik farklılıklardan dolayı kadınların bu haklarını kullanmaları, bazı spor etkinliklerinin tek cinsiyetli olmasını gerektiriyor. Dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği” olduğu iddiasında bulunan erkeklerin, kadınların tek cinsiyetli spor etkinliklerine katılmalarına olanak sağlandığında kadınlar, haksız rekabet dezavantajına itiliyor ve bu, fiziksel yaralanma risklerinin artmasına sebep olabiliyor. Bu da, kadınların ve kız çocuklarının, spor dallarına katılmalarında erkeklerle aynı imkanlara sahip olabilmelerinin altını oyuyor ve böylelikle, kadınlar ve kız çocuklarına karşı, ortadan kaldırılması gereken ayrımcılığın bir türünü teşkil ediyor.

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin evrensel olduğu ve kadınların, erkeklere kıyasla ikincil konuma itilmesinin en temel toplumsal mekanizması olduğu, insan hakları alanında uzun zamandan beri anlaşılmış durumdadır.

Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge,

“Kadınlara yönelik şiddetin, erkeklerin kadınların üzerinde egemenlik kurmalarına ve onlara karşı ayrımcılık yapmalarına ve kadınların azami derecede ilerlemelerine engel olmasına yol açan, kadınlar ve erkekler arasındaki tarihten gelen eşit olmayan güç ilişkisinin bir tezahürü olduğunu ve kadınlara yönelik şiddetin, kadınları erkeklerle karşılaştırıldığında ikincil konuma zorlayan can alıcı sosyal mekanizmalardan biri olduğunu”

kabul eder.

Bu egemenlik ve ayrımcılık, “toplumsal cinsiyet kimliği” değil, cinsiyet temelindedir.

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

Cinsiyet kategorisinin “toplumsal cinsiyet kimliği” kategorisiyle karıştırılması, kadınların ve kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocukların onlara karşı işledikleri şiddetten korunmasına engel oluyor. Bu karışıklık, kendilerinin dışı bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu düşünen erkeklerin, kadın ve kız çocuklarına mağdur desteği veren tek cinsiyete yönelik hizmet ve mekanlara, hem bu hizmetten faydalanan hem de hizmet sunan kişi olarak erişim talep etmelerine giderek daha fazla olanak sağlıyor. Bu hizmet ve mekanlara, sığınak ve sağlık bakım birimleri gibi, şiddete maruz kalmış kadın ve kız çocuklarına yönelik, tek cinsiyet şartlı özel hizmetler de dahildir. Ayrıca kadınların ve kız çocuklarının fiziksel güvenliği, sağlığı, mahremiyeti ve haysiyetinin desteklenmesi için tek cinsiyet şartının can alıcı olduğu başka hizmetler de dahildir. Kadınlara özgü tek cinsiyete yönelik mekan ve hizmetlerde erkeklerin varlığı, bu hizmetlerin kadınları ve kız çocuklarını koruma rolünü zayıflatırken, kadınları ve kız çocuklarını, dışı bir “toplumsal cinsiyet kimliği” iddiasında bulunabilecek, şiddete başvurabilen erkeklere karşı korunmasız bırakabilir.

CEDAW Komitesi 35 No’lu Tavsiye Kararı, kadınlara yönelik farklı biçimlerdeki şiddetin yaygınlığına dair, böylesi şiddeti engellemek ve tazmin etmek için etkili önlemleri geliştirmek üzere veri toplamanın ve istatistik derlemenin önemini altını çiziyor.

“Cinsiyete göre ayrılmış veri, enformasyonu erkekler ve kadınlar, kız çocukları ve oğlan çocuklarına göre ayrı ayrı sunan, cinsiyete göre çapraz sınıflandırılmış veridir. Cinsiyete göre ayrılmış veri, toplumun her alanında kadınların ve erkeklerin, kız çocuklarının ve oğlan çocuklarının rollerini, gerçek durumlarını ve genel koşullarını yansıtır. ... Veri cinsiyete göre ayrılmadığı takdirde, gerçek ve olası eşitsizlikleri tespit etmek daha zor olur.” (Gender Equality Glossary, UN Women).

Cinsiyetin “toplumsal cinsiyet kimliği” ile birbirine karıştırılması, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle ilgili yanlış ve yanıltıcı veri toplanmasına yol açıyor çünkü şiddet faillerini cinsiyetleri temelinde değil, “toplumsal cinsiyet kimlikleri” temelinde tanımlıyor. Bu da, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasını amaçlayan etkili yasaların, düzenlemelerin, stratejilerin ve eylemlerin geliştirilmesine ciddi bir engel yaratıyor.

“Toplumsal cinsiyet kimliği” kavramı, cinsiyet basmakalıplarına uymayan veya cinsiyet disforisi [*gender dysphoria*] teşhisi konmuş çocukların “toplumsal cinsiyetini yeniden tayin etmek”te giderek daha fazla kullanılıyor. Ergenlik baskılayıcı hormonlar, karşı cins hormonları ve ameliyat gibi, çocuğun fiziksel ve psikolojik sağlığına uzun vadeli olumsuz sonuçlar yaratmada yüksek risk taşıyan tıbbi müdahaleler, tam, özgür ve bilgilendirilmiş bir rıza vermeye gelişimleri açısından yetkin olmayan çocuklar üzerinde uygulanıyor. Bu türden tıbbi müdahaleler, kısırlık da dahil olmak üzere fiziksel sağlık üzerinde kalıcı birtakım olumsuz etkiye ve ayrıca psikolojik sağlık üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir.

Giriş

Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde ve diğer uluslararası insan hakları belgelerinde, özellikle Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (UNCRC), Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge (UNDEVW), Birleşmiş Milletler Gelişme Hakkına Dair Bildirge, Birleşmiş Milletler Yerli Halklar Hakları Bildirgesi, Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ("İstanbul Sözleşmesi"), Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı'na Ek Afrika Kadın Hakları Protokolü ("Maputo Protokolü"), ve Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına Dair Amerikan Devletleri Sözleşmesi'nde ("Belém do Pará Sözleşmesi") tanınıp korunan, kadınlarla erkeklerin eşit hakları ile insan haysiyeti hakkının, ve diğer hedef ve ilkelerin anımsatılması.

Kadınların ve kız çocuklarının insan haklarının, tüm insan haklarının ve temel özgürlüklerin vazgeçilmez, ayrılmaz ve bölünemez bir parçası olarak tamamen yerine getirilmesini temin etme kararlılığının yeniden teyit edilmesi.

1975 Mexico City'de Uluslararası Kadın Yılı, 1980'de Kopenhag'da Birleşmiş Milletler Kadınların On Yılı, 1985'te Nairobi'de Birleşmiş Milletler Kadınların On Yılı, 1990'da New York'ta Çocuk Dünya Zirvesi, 1992'de Rio de Janeiro'da Çevre ve Kalkınma Yeryüzü Zirvesi, 1993'te Viyana'da Dünya İnsan Hakları Konferansı, 1994'te Kahire'de Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı, 1995'te Kopenhag'da Dünya Toplumsal Kalkınma Zirvesi, ve 1995'te Pekin'de Dünya Kadın Konferansı da dahil olmak üzere daha önceki Birleşmiş Milletler dünya konferansları ve zirvelerinde varılan görüş birliğinin ve katedilen mesafenin, eşitlik, kalkınma ve barışı sağlama hedefiyle kabul edilmesi.

Birleşmiş Milletler'in insan hakları yaklaşımının ilk on yıllarında, kadınlara yönelik ayrımcılığın cinsiyet temelli olduğuna dair net bir anlayış olduğunun takdir edilmesi.

Birleşmiş Milletler insan hakları sözleşmelerinin, planlarının, stratejilerinin, eylem ve belgelerinin, şimdilerde daha yaygın olarak "toplumsal cinsiyet kalıpları" şeklinde adlandırılan basmakalıp cinsiyet rollerinin, kadınlara ve kız çocuklarına zararlı olduğunun fark edilmesi.

Cinsiyet rolleri basmakalıplarına göre birisini nitelendirme şeklinde net bir mefhumun artık toplumsal cinsiyet dilinin kullanılması nedeniyle ayırt edilemez olduğunun tanınması.

"Toplumsal cinsiyet" kavramının etkili ama bağlayıcı olmayan pek çok uluslararası insan hakları belgesine dahil edilmiş olmasından dolayı kaygı duyulması.

Cinsiyet yerine "toplumsal cinsiyet" dilinin kullanılmasının, cinsiyet kalıplarının doğuştan ve özden gelen şeyler olarak görüldüğü bir "toplumsal cinsiyet kimliği" kavramının gelişmesine olanak

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

sağladığını ve bunun da, kadınların ve kız çocuklarının insan haklarının aşınmasının temelini oluşturduğunun fark edilmesi.

Dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği” olduğu iddiasında bulunan erkeklerin, yasalarda, düzenlemelerde ve uygulamalarda, kadın kategorisine dahil olduklarını ileri sürmelerinin, kadınların insan haklarının aşınmasına yol açtığı konusunda kaygı duyulması.

Dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği” iddiasında bulunan erkeklerin, yasalarda, düzenlemelerde ve uygulamalarda cinsel yönelimin, cinsiyet yerine “toplumsal cinsiyet kimliği”ne dayandığını ileri sürmeleri, lezbiyen kategorisine dahil edilmeyi istemeleri ve bunun sonucunda lezbiyenlerin cinsiyet temelli insan haklarının aşınmasından dolayı kaygı duyulması.

Dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği” iddiasında bulunan bazı erkeklerin, yasalarda, düzenlemelerde ve uygulamalarda, yasayla tanınan anne kategorisine dahil edilme talebinde bulunmalarından ve bu şekilde dahil edilmelerinin, anneliğin toplumsal önemini aşındırdığı ve annelik haklarının altını oyduğundan dolayı kaygı duyulması.

“Taşıyıcı” anneliğe dayanak oluşturan, kadınların üreme yetilerinin sömürülmesi ve metalaşmasından dolayı kaygı duyulması.

Erkeklerin gebe olma ve çocuk doğurmalarına olanak sağlamaya yönelik tıbbi araştırmalara dayanak oluşturan, kadınların üreme yetilerinin sömürülmesi ve metalaşmasından dolayı kaygı duyulması.

“Toplumsal cinsiyet kimliği” kavramını destekleyen kuruluşların, bireyleri cinsiyet yerine “toplumsal cinsiyet kimliği” temelinde tanımlamaya kişileri mecbur bırakmak için devlet kurumları, kamu kuruluşları ve özel kurumların, yaptırım ve ceza kullanma çabalarını destekleyerek “toplumsal cinsiyet kimliği” ile ilgili fikir sahibi olma ve bu fikirleri ifade etme hakkını kısıtlamaya kalkışmalarından dolayı kaygı duyulması.

“Toplumsal cinsiyet kimliği” kavramının, kadınların ve kız çocuklarının, cinsiyet temelinde ve dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu iddia eden erkekleri dahil etmeden, kadınlar ve kız çocukları olarak toplanma ve örgütlenme hakkına zarar vermek için kullanılmasından kaygı duyulması.

“Toplumsal cinsiyet kimliği” kavramının, lezbiyenlerin kendi cinsel yönelimlerini cinsiyet temelinde tanımlama haklarını, ortak cinsel yönelimlerinin temelinde ve dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğu iddia eden erkekleri dahil etmeden toplanma ve örgütlenme hakkına zarar vermek için kullanılmasından dolayı kaygı duyulması.

Dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu iddia eden erkeklerin ve oğlan çocuklarının, kadınlara ve kız çocuklarına ayrılmış müsabakalı sporlar ve burslar da dahil olmak üzere yarışmalara ve ödüllere katılmasının, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılık teşkil etmesinden dolayı kaygı duyulması.

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

Cinsiyet ile “toplumsal cinsiyet kimliği”nin birbirine karıştırılmasının, istihdam, eşit ücret, siyasi katılım, kamu kaynaklarının paylaşımı gibi konulara ilişkin yasaları, düzenlemeleri ve uygulamaları planlamada kullanılan verilerin yanlış ve yanıltıcı şekilde kaydedilmesine sebep olmasından ve başka şeylerin yanı sıra, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını hedefleyen, kadınların ve kız çocuklarının toplumda ilerlemesini destekleyen etkili önlemleri engellemesinden dolayı kaygı duyulması.

Devlet daireleri, kamu kurumları ve özel kuruluşların, “toplumsal cinsiyet kimliği” kavramına dayalı politikaları, mağdur desteği ve sağlık bakım hizmetleri de dahil olmak üzere sadece kadınlara yönelik hizmet imkanlarının ayakta kalmasını tehlikeye atacak şekilde kullanmasından dolayı kaygı duyulması.

“Toplumsal cinsiyet kimliği” kavramının, kadınların ve kız çocuklarının güvenliğini, mahremiyetini ve haysiyetini koruma, şiddete maruz kalmış kadın ve kız çocuklarını destekleme amacı taşıyan tek cinsiyetli mekanlara erkeklerin ve oğlan çocukların izinsiz girmelerini meşrulaştırmak için kullanılmasından dolayı kaygı duyulması.

Cinsiyet ile “toplumsal cinsiyet kimliği”nin birbirine karıştırılmasının, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddete dair verilerin yanlış ve yanıltıcı bir şekilde kaydedilmesine sebep olmasından ve böylelikle bu şiddeti ortadan kaldırmayı amaçlayan etkili önlemlerin geliştirilmesini aksatmasından dolayı kaygı duyulması.

“Toplumsal cinsiyet kimliği” kavramının, tecavüz ve diğer cinsel suçlar gibi cinsiyete özgü suçların faillerinin cinsiyetini karanlıkta bırakmakta kullanılmasından ve böylelikle bu suçların azaltılmasını hedefleyen etkili önlemleri aksatmasından dolayı kaygı duyulması.

Kadınlar ve kız çocuklara yönelik cinsiyete özgü uygulamaların, stratejilerin ve politikaların silinmesinin, felaket bölgelerinde, mülteci kamplarında ve hapisanelerde, karma cinsiyetli tesislerin kadınların ve kız çocuklarının, özellikle savunmasız kadınların ve kız çocuklarının güvenliğine, haysiyetine ve korunmasına tehdit oluşturduğu her bağlamda kadına özgü hizmetlerin önemini tanınmasında on yıllardan bu yana süren Birleşmiş Milletler emeğini baltalayacağından kaygı duyulması.

“Toplumsal cinsiyet kimliği” kavramının özellikle Batı’da postmodern ve “kuir kuram” içerisinden çıktığı ve güçlü kuruluşların bu kavramı, yerel dillerinde “toplumsal cinsiyet” [*gender*] teriminin olmadığı ve dolayısıyla kolaylıkla anlaşılmadığı ülkeler de dahil olmak üzere uluslararası ölçekte yaydığı için vurgulanması.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin, Sözleşme çerçevesinde, 18 yaşının altında olan her insanın çocuk olduğunu ifade ettiğini, 1959 Çocuk Hakları Bildirgesi’nin ise

“çocuğun, gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğu”nu

ifade ettiğinin tanınması.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (3. Maddesinin), çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararının öncelikli mesele olması gerektiğini ifade ettiğinin tanınması.

"Toplumsal cinsiyet kimliği" kavramının, cinsiyet rol kalıplarına uymayan veya cinsiyet disforisi teşhisi konmuş çocukların "toplumsal cinsiyetini yeniden tayin etmek"te giderek daha fazla kullanıldığının, ergenlik baskılayan hormonların kullanılması, karşı cins hormonları ve ameliyat gibi, çocuğun fiziksel ve psikolojik sağlığına uzun vadeli olumsuz sonuçlar yaratmada yüksek risk taşıyan tıbbi müdahalelerin çocuklara uygulandığının fark edilmesi. Çocuklar, kısırlık da dahil olmak üzere kalıcı olumsuz sonuçlara yol açabilecek böylesi müdahalelere tam, özgür ve bilgilendirilmiş olarak rıza vermeye, gelişimleri açısından yetkin değildir.

Ergenliği baskılayan ilaçlar, karşı cins hormonları ve ameliyatın çocuklara uygulanmasının, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin 31. No'lu Tavsiye Kararı'nın 5. Bölümü ile, zararlı uygulamalar hakkındaki Çocuk Hakları Komitesi'nin 18 No'lu Genel Kararı'nda tanımlandığı şekliyle, yakın zamanda ortaya çıkmış zararlı uygulamalar olduğunun tanınması.

Ergenliği baskılayan ilaçların, karşı cins hormonlarının ve ameliyatların çocuklarda uygulanmasının, zararlı uygulamaları saptamakta kullanılan dört kriteri karşıladığının kayda düşülmesi:

- a) Bu uygulamalar, tam, özgür ve bilgilendirilmiş rıza vermeye gelişimleri açısından yetkin olmayan çocukların fiziksel ve psikolojik sağlığında uzun vadeli olumsuz sonuçlar yaratmada yüksek risk taşıyan tıbbi müdahaleleri içerdiğinden, her iki Sözleşmede korunmuş insan haklarının ve temel özgürlüklerin ihlalini, çocuğun haysiyetinin ve bütünlüğünün reddini teşkil eder.
- b) Bu uygulamalar, çocuklara yönelik ayrımcılık teşkil eder ve birey olarak çocuklarda, topluma tam olarak katılma veya gelişme ve gerçek potansiyellerine ulaşma yetilerini kısıtlama, fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal zarar ve/veya şiddet de dahil olmak üzere, olumsuz sonuçlara yol açtıklarından zararlıdır. Bu tür olumsuz sonuçlara, uzun vadeli fiziksel veya psikolojik sağlık sorunları, kısırlık gibi kalıcı olumsuz sağlık sonuçları ve sentetik hormonlar gibi farmakolojik ürünlere uzun vadede bağımlı kalma dahil olabilir.
- c) Yakın zamanda ortaya çıkmış bu uygulamalar, cinsiyet rolü kalıplarına dayanan "toplumsal cinsiyet kimliği" kavramından kaynaklanmaları açısından cinsiyet, toplumsal cinsiyet, yaş ve kesişen başka etkenlere dayanarak kadın ve çocukların eşitsizliğini ve erkek egemenliğini idame ettiren toplumsal normların belirlediği veya muhafaza ettiği uygulamalardır.
- d) Bu uygulamaları çocuklara, mağdurun tam, özgür ve bilgilendirilmiş olarak rıza sunması veya sunabilecek durumda olmasına bakmaksızın, aile üyeleri, topluluk üyeleri veya genel olarak toplum dayatmaktadır.

Bağlayıcı olmayan bazı uluslararası belgelerde, çocukların doğuştan gelen “toplumsal cinsiyet kimlikleri” olduğunun ve bunun, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin (UNCRC) 8. Maddesi gereğince, tıpkı ulusal kimlik gibi çocuğun insan hakkı olarak korunması gereğinin iddia edilmesinden kaygı duyulması. Bu iddia, hakkında hiçbir nesnel bilimsel kanıt bulunmayan, çocukların “trans” [*transgender*] doğdukları savına dayanmaktadır.

Madde 1 – Kadınların haklarının, cinsiyet kategorisine dayandığının yeniden teyit edilmesi

Devletler, kadınların ve kız çocuklarının ayrımcılığa maruz kalmama hakkıyla ilişkili olarak, “toplumsal cinsiyet kimliği” değil, cinsiyet kategorisini temel almayı sürdürmelidir.

- a) Bu Bildirge’nin amaçları bakımından “kadınlara yönelik ayrımcılık” ifadesi, “kadınların, medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya diğer sahalardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama” anlamına gelir (CEDAW, Madde 1).

Devletler, dışı bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu iddia eden erkekleri, yasada, düzenlemelerde ve uygulamada kadın kategorisine dahil etmenin, kadınların cinsiyet temelli haklarının tanınmasına zarar vermesinden dolayı kadınlara yönelik ayrımcılık olduğunu anlamalıdır. Devletler, dışı bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu iddia eden erkeklerin kadın kategorisine dahil edilmesinin, bu erkeklerin lezbiyen kategorisine dahil edilmesiyle sonuçlandığını, bunun da, lezbiyenlerin cinsiyet temelli insan haklarının tanınmasına zarar vermesinden dolayı kadınlara yönelik bir tür ayrımcılık olduğunu anlamalıdır.

- b) Devletler, “özellikle politika, sosyal, ekonomik ve kültürel sahalarda olmak üzere bütün alanlarda, erkeklerle eşit olarak insan hakları ve temel özgürlüklerinden yararlanmalarını ve bu hakları kullanmalarını garanti etmek amacıyla, kadının tam gelişmesini ve ilerlemesini sağlamak için yasal düzenleme dahil bütün uygun önlemleri alacaklardır” (CEDAW, Madde 3)

Bu taahhüt, yasada, düzenlemelerde ve uygulamada, kadın kategorisinin erişkin dışı insan, lezbiyen kategorisinin, cinsel yönelimi diğer erişkin dışı insanlara olan erişkin dışı insan ve anne kategorisinin de dışı ebeveyn anlamına geldiğinin ve dışı bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu iddia eden erkeklerin bu kategorilerin dışında bırakıldığının muhafaza edilmesini içermelidir.

- c) Devletler, “kadınlara karşı her türlü ayırımı kınayıp, tüm uygun yollardan yararlanarak ve gecikmeksizin kadınlara karşı ayırımı ortadan kaldıracı bir politika izlemeyi kabul” etmelidir” (CEDAW, Madde 2).

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

Bu, dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu iddia eden erkeklerin kadın kategorisine dahil edilmesini içeren, kadınlara karşı ayrımcılık edimi ve uygulamasının ortadan kaldırılmasını kapsamalıdır. Bahsedilen erkeklerin kadın kategorisine dahil edilmesi, kadınların güvenlik, haysiyet ve eşitlik haklarını aşındırmaktadır.

- d) Devletler, “kadın” ve “kız çocuğu” ifadelerinin ve kadınların beden kısımları ile bedensel işlevlerinden bahsetmek için geleneksel olarak cinsiyete dayanarak kullanılan terimlerin, anayasal kanunlarda, yasamada, hizmetlerin temininde ve politika belgelerinde dişi cinsiyetten olan kişilerden bahsedildiğinde kullanılan terimlerle aynı terimler olmaya devam etmesini sağlamalıdır. “Kadın” kelimesinin anlamı, erkekleri dahil edecek şekilde değiştirilmemelidir.

Madde 2 – Anneliğin, doğası gereği yalnızca kadınlara özgü bir statü olduğunun yeniden teyit edilmesi

- a) CEDAW, “anneliğin toplumsal önemi”ni vurgular ve Madde 12 (2), “Taraf Devletler kadına hamilelik, lohusalık ve doğum sonrası dönemde gerekli hizmetleri sağlayacaklar” demektedir.
- b) Annelik hakları ve hizmetleri, kadınlara özgü olan gebe olma ve çocuk doğurma yetisine dayanır. Erkekler ile kadınları birbirinden ayıran fiziksel ve biyolojik özellikler, kadınların üreme yetisini, dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği” iddia eden erkeklerle paylaşmadıkları anlamına gelir. Devletler, dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği” iddia eden erkeklerin, yasada, düzenlemelerde ve uygulamada, yasayla tanınan anne kategorisine dahil edilmesinin ve buna karşılık olarak, erkek bir “toplumsal cinsiyet kimliği” iddia eden kadınların baba kategorisine dahil edilmesinin, kadınlara özgü bu anne statüsünün ve anne olarak cinsiyet temelli haklarının ortadan kalkmasına çabalamak suretiyle kadınlara karşı ayrımcılık teşkil ettiğini anlamalıdır.
- c) Devletler, “anne” kelimesinin ve kadınların üreme yetisinden bahsederken geleneksel olarak cinsiyete dayanarak kullanılan diğer kelimelerin, anayasal kanunlarda, yasamada, annelik hizmetlerinin temin edilmesinde ve politika belgelerinde, anneler ve annelikten bahsederken kullanılmaya devam edilmesini sağlamalıdır. “Anne” kelimesinin anlamı, erkekleri dahil edecek şekilde değiştirilmemelidir.

Madde 3 – Kadınların ve kız çocuklarının, fiziksel ve üremeye dair bütünlük haklarının yeniden teyit edilmesi

- a) Devletler, kadınların ve kız çocuklarının üremeye dair tüm haklarının ve üremeye dair kapsamlı hizmetlere engelsiz erişimlerinin korunduğunu temin etmelidir.

- b) Devletler, zorla hamile bırakma gibi zararlı uygulamaların ve “taşıyıcı” annelikte kadınların üreme yetisinin ticari veya diğerkam yolla sömürülmesinin, kız çocukların ve kadınların fiziksel ve üreme bütünlüklerinin ihlali olduğunu ve cinsiyet temelli ayrımcılığın biçimleri olarak görülüp ortadan kaldırılmaları gerektiğini tanımalıdır.
- c) Devletler, erkeklerin gebe olma ve çocuk doğurmalarına olanak sağlamayı amaçlayan tıbbi araştırmaların, kız çocukların ve kadınların fiziksel ve üreme bütünlüklerinin ihlali olduğunu ve cinsiyet temelli ayrımcılığın biçimleri olarak görülüp ortadan kaldırılmaları gerektiğini tanımalıdır.

Madde 4 – Kadınların düşünce özgürlüğü ve ifade özgürlüğü haklarının yeniden teyit edilmesi

- a) Devletler, kadınların, “bir müdahale olmaksızın istediği düşünceye sahip olma hakkı”nın olduğunu temin etmelidir (Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, ICCPR, Madde 19 (1)). Bu, tacize, kovuşturmayaya veya cezalandırmaya maruz kalmaksızın, “toplumsal cinsiyet kimliği” hakkında görüşlere sahip olma ve bunları ifade etmeyi kapsamalıdır.
- b) Devletler, “ülke sınırlarına bağlı olmaksızın her türlü bilgiyi ve fikri, sözlü, yazılı ya da basılı biçimde, sanat eserleri biçiminde ya da kendi seçeceği herhangi bir başka biçimde araştırma, edinme ve iletme özgürlüğü” dahil olmak üzere, kadınların ifade özgürlüğü hakkını idame etmelidir (ICCPR, Madde 19 (2)). Bu, tacize, kovuşturmayaya veya cezalandırmaya maruz kalmaksızın, “toplumsal cinsiyet kimliği” hakkında fikirlerini iletme özgürlüğünü kapsamalıdır.
- c) Devletler, herkesin başkalarını, bu kişilerin “toplumsal cinsiyetleri” değil cinsiyetleri temelinde tarif etme hakkını her bağlamda korumalıdır. Devletler, devlet kurumlarının, kamu kurumlarının ve özel kuruluşların bireyleri, cinsiyet yerine “toplumsal cinsiyet kimliği”ne dair terimleri kullanmaya zorlamalarının, kadınlara yönelik bir tür ayrımcılık olduğunu tanımalı, bu türden ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik önlemleri almalıdır.
- d) Devletler, başkalarını cinsiyet değil de “toplumsal cinsiyet kimliği” temelinde tanımlamaya zorlanmayı reddeden kişilere getirilen her türlü yaptırım, kovuşturma veya cezalandırmayı yasaklamalıdır.

Madde 5 – Kadınların barışçıl bir şekilde toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkının yeniden teyit edilmesi

Devletler, kadınların başkalarıyla barışçıl bir şekilde toplanma ve örgütlenme haklarını korumalıdır (ICCPR, Madde 21 ve 22). Bu, dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu iddia eden erkekleri dahil etmeksizin, kadınların ve kız çocuklarının, cinsiyetleri temelinde kadınlar ve kız

çocukları olarak toplanma ve örgütlenme hakkını, lezbiyenlerin, ortak cinsel yönelimleri temelinde toplanma ve örgütlenme haklarını kapsamalıdır.

Madde 6 – Kadınların, cinsiyet temelinde siyasi katılım haklarının yeniden teyit edilmesi

- a) Devletler, “ülkenin politika ve kamu hayatında, kadınlara karşı ayırımı önlemek için tüm tedbirleri alacaklardır” (CEDAW, Madde 7).

Bu, dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu iddia eden erkeklerin kadın kategorisine dahil edilmesinden oluşan, kadınlara yönelik ayrımcılık biçimlerini de kapsar. Kadınların, oy kullanma hakkı, seçilmeye uygun olma, hükümet politikasını belirleme ve uygulamaya koymaya katılma, devlet memuru olma, tüm kamu görevlerini icra edebilme, kamu ve siyasi yaşamla ilgili sivil toplum kuruluşları ve derneklere katılmaya kadınların erişimini iyileştirmek için alınan tüm önlemler, cinsiyet temeline dayanmalıdır ve dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu iddia eden erkeklerin dahil edilmesi suretiyle kadınlara karşı ayrımcılık yapılmamalıdır.

- b) Devletler, “[k]adın ve erkek eşitliğini fiilen sağlamak için taraf devletlerce alınacak geçici ve özel önlemler”in (CEDAW, Madde 4) yalnızca dişi cinsiyetten olan kişiler için geçerli olduğunu ve dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu iddia eden erkeklerin dahil edilmesi suretiyle kadınlara yönelik ayrımcılık yapılmayacağını temin etmelidir.

Madde 7 – Kadınların, spor ve beden eğitimine aktif olarak katılmalarında erkeklerle aynı olanaklara sahip olma haklarının yeniden teyit edilmesi

CEDAW’ın 10 (g) Maddesi, Taraf Devletler’in, oğlan çocukları ve erkekler için olduğu gibi kız çocukları ve kadınlar için de “[s]pora ve beden eğitimi faaliyetlerine faal olarak katılmaları için erkeklerle eşit fırsatlar tanınmasını” hüküm altına alır. Bu, kız çocuklarının ve kadınların, spora ve beden eğitime tek cinsiyet temelinde katılma olanaklarının sağlanmasını kapsamalıdır. Kadınlara ve kız çocuklarına güvenlik ve hakkaniyet sağlamak için, dişi bir “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu iddia eden erkeklerin ve oğlan çocuklarının, kadınlar ve kız çocuklarına ayrılmış takımlara, müsabakalara, tesislere veya soyunma odalarına ve benzeri alanlara girişi, cinsiyet ayrımcılığının bir türü olarak yasaklanmalıdır.

Madde 8 – Kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması gereğinin yeniden teyit edilmesi

- a) Devletler, “[m]evcut kaynaklarının ışığında mümkün olan azami derecede ve gerektiğinde uluslararası işbirliği çerçevesinde, şiddete maruz kalmış kadınların ve uygun olduğu durumda çocuklarının destek yapılarının yanı sıra, rehabilitasyon, çocuk bakımında yardım,

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

tedavi, danışmanlık, sağlık ve sosyal hizmetler, kolaylıklar ve programlar gibi, uzmanlaşmış yardım almalarını sağlamaya çalışmalı ve onların güvenliğini ve fiziksel ve psikolojik rehabilitasyonlarını sağlayıcı diğer her türlü uygun tedbiri almalıdırlar” (UNDEVW, Madde 4 (g)).

Bu tedbirlere, kadınlara ve kız çocuklarına güvenlik, mahremiyet ve haysiyet sağlayacak tek cinsiyetli hizmetlerin ve fiziksel mekanların sunulması dahil olmalıdır. İster kamu ister özel kurumlar tarafından sağlanıyor olsun, tek cinsiyete yönelik bu tür imkanlar, “toplumsal cinsiyet kimliği” değil, cinsiyet temelinde tahsis edilmeli, bu hizmetleri veren personel “toplumsal cinsiyet kimliği” değil, cinsiyete dayanarak kadınlardan oluşmalı.

- b) Tek cinsiyete yönelik imkanlar, diğerlerinin yanı sıra, tecavüze ilişkin destek birimleri gibi, şiddete maruz kalan kadınlar ve kız çocukları için uzmanlaşmış hizmetler, uzmanlaşmış sağlık tesisleri, uzmanlaşmış emniyet araştırma tesisleri, ev içi taciz ve başka türde şiddetten kaçan kadınlar ve çocuklar için sığınma evlerini kapsamalıdır. Tek cinsiyete yönelik imkanların, kadınların ve kız çocuklarının fiziksel güvenliği, mahremiyeti ve haysiyetini desteklediği diğer tüm hizmetleri de kapsamalıdır. Bunlara, hapisaneler, sağlık hizmetleri ve hastane koşulları, madde bağımlılığı rehabilitasyon merkezleri, evsizler için barınak, tuvaletler, duşlar ve soyunma odaları, bireylerin kaldığı veya soyunuk olabilecekleri kapalı başka her alan dahildir. Kadınların ve kız çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için tasarlanmış tek cinsiyete yönelik tesisler, mevcut olma ve nitelik açısından erkeklere ve oğlan çocuklarına sunulanlarla en azından eşit olmalıdır. Bu tesisler, dışı “toplumsal cinsiyet kimliği”ne sahip olduğunu iddia eden erkekleri kapsamamalıdır.
- c) Devletler, “[ö]zellikle aile içi şiddet üzerine, kadınlara yönelik şiddetin değişik türlerinin yaygınlığına ilişkin araştırmaları özendirmeli, veri toplamalı, istatistikler çıkarmalı ve kadınlara yönelik şiddetin sebepleri, niteliği, ciddiyeti ve sonuçları üzerine ve kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi ve tazmin edilmesi için uygulanan önlemlerin ne kadar etkili olduğu üzerine araştırmaları teşvik etmelidirler; bu istatistikler ve araştırmaların bulguları kamuya açıklanacaktır” (UNDEVW, Madde 4 (k)).

Bu, kadınlara yönelik şiddetin, erkek cinsiyle karşılaştırıldığında kadın cinsinin ikincil konuma itilmesinin temel toplumsal mekanizmalarından biri olduğunun tanınmasını, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddete dair doğru araştırma yapılması ve veri toplanmasının, bu tür şiddetin hem faili hem de mağdurlarının kimliğinin, “toplumsal cinsiyet kimliği” değil, cinsiyete dayalı olmasını gerektirdiğinin tanınmasını da kapsamalıdır.

“Cinsiyete göre ayrılmış veri, enformasyonu erkekler ve kadınlar, kız çocukları ve oğlan çocuklarına göre ayrı ayrı sunan, cinsiyete göre çapraz sınıflandırılmış veridir. Cinsiyete göre ayrılmış veri, toplumun her alanında kadınların ve erkeklerin, kız çocuklarının ve oğlan çocuklarının rollerini, gerçek durumlarını ve genel koşullarını yansıtır. ... Veri cinsiyete

Kadınlara Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

göre ayrılmadığı takdirde, gerçek ve olası eşitsizlikleri tespit etmek daha zor olur.” (Gender Equality Glossary, UN Women).

- d) Devletler, “Birleşmiş Milletler sisteminin örgütleri ve birimleri tarafından, dünyadaki sosyal durum üzerine hazırlanan periyodik raporlar, benzeri sosyal eğilim ve sorunlara ilişkin analizlere, kadınlara yönelik şiddetteki eğilimlerin incelenmesini dahil etmelidirler” (UNDEVW, Madde 5 (d)). Bu, devletlerin, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin mağdurlarının ve faillerinin kimliklerinin, emniyet, savcılar ve mahkemeler de dahil olmak üzere tüm kamu kurumlarınınca “toplumsal cinsiyet kimliği” değil, cinsiyet temelinde kaydedilmesini sağlamalarını gerektirir.
- e) Devletler, “[ş]iddete maruz kalmış kadınlara verilen zararları cezalandırmak ve tazmin etmek için ulusal hukuk vasıtasıyla cezai, hukuki, idari ve çalışma alanında yaptırımlar geliştirmelidirler; şiddete maruz kalmış kadınlara adalet mekanizmalarına başvuru imkanı ve uğradıkları zararın ulusal hukuk uyarınca adil ve etkin biçimde tazmin edilmesi sağlanmalıdır; devletler bu mekanizmalara başvurarak arayabilecekleri hakları konusunda kadınları bilgilendirmelidirler” (UNDEVW, Madde 4 (d)).
- f) Bu, kadınların ve kız çocuklarının, kendilerine şiddet uygulamış kişilerin cinsiyetini doğru tarif etme hakkının tanınmasını kapsamalıdır. Emniyet, savcı ve mahkemeler gibi kamu kurumları mağdurlara, kendilerine saldıran kişileri cinsiyetlerine göre değil de “toplumsal cinsiyetleri”ne göre tarif etme zorunluluğunu dayatmamalıdır.

Madde 9 – Çocukların haklarının korunması gereğinin yeniden teyit edilmesi

- a) “Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir” (UNCRC, Madde 3 (1)). Devletler, ergenlik baskılayan hormonlar, karşı cins hormonları ve ameliyat yoluyla çocukların “toplumsal cinsiyetlerinin yeniden tayin edilmesi”ni amaçlayan tıbbi müdahalelerin, çocukların yararına hizmet etmediğini tanımalıdır. Çocuklar, kendisinin fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerinde uzun vadeli olumsuz sonuçlar yaratmada yüksek risk taşıyan ve kısırılık gibi kalıcı olumsuz sonuçlara yol açabilecek bu tür tıbbi müdahalelere, tam, özgür ve bilgilendirilmiş olarak rıza vermeye, gelişimleri açıdan yetkin değildir. Devletler, çocuklara böylesi tıbbi müdahaleler yapılmasını yasaklamalıdır.
- b) Devletler, ilaç kullanarak ve ameliyat yoluyla çocukların “toplumsal cinsiyetlerinin yeniden atanmasını” amaçlayan tıbbi müdahalelerin, Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması (CEDAW) Komitesi 35 No’lu Tavsiye Kararı’nda tanımlanan, Çocuk Hakları Komitesi’nin zararlı uygulamalar üzerine 18 No’lu Genel Kararı’nda tanımlanan ve yakın zamanda ortaya çıkmış zararlı uygulamalar olduğunu tanımalıdır.

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

- c) Devletler, bu tür uygulamalara dair veri toplama ve izleme süreçleri oluşturmalı, bu uygulamaları ortadan kaldıracak yasalar çıkarmalı ve uygulamalıdır. Devletlerin sunduğu imkanlar, bu tür uygulamalardan zarar görmüş çocukların yasal olarak korunması ve uygun bakım görmesini, tazmin ve tazminatın mevcut olmasını kapsamalıdır.
- d) Devletler, “çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını” tanımalıdır (UNCRC, Madde 24). Bu, çocuğun sağlıklı bedenini, “toplumsal cinsiyetin yeniden tayini” tedavisini yerine getirmek üzere ilaçlara ve ameliyatlara başvurulmasından korumayı da kapsamalıdır.
- e) Devletler, “çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, ... ve gözetim yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler” (UNCRC, Madde 3). Bu, “toplumsal cinsiyet kimliği” kavramını destekleyen kuruluşları, hiçbir klinik uzmanlığı veya çocuk psikolojisi eğitimi olmayan destek gruplarının, çocuklara yönelik sağlık hizmetlerini etkilemelerini engellemeyi de kapsamalıdır.
- f) Devletler, “bu Sözleşme’nin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa uygun yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın, yerel gelenekler öngörüyorsa uzak aile veya topluluk üyelerinin, yasal vasilerinin veya çocuktan hukuken sorumlu öteki kişilerin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler” (UNCRC, Madde 5). Devletler, devlet kurumlarını, kamu ve özel kurumları, tıp doktorlarını ve diğer çocuk bakım çalışanlarını, çocuklarının “toplumsal cinsiyet kimliği”ni değiştirmeyi amaçlayan tıbbi veya başka müdahalelere ebeveyni rıza gösterme zorunda bırakmaya çalışan herhangi bir harekette bulunmaktan men etmelidir.
- g) Devletler, “çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşü”nü tanımalıdır (UNCRC, Madde 28). Bu, çocuğun, gelişen yeteneklerini ve psikolojik gelişim aşamalarını dikkate alarak, insan biyolojisi ve üreme üzerine maddi açıdan doğru olan ve çeşitli cinsel yönelimlerden olan insanların insan hakları hakkında bilgi içeren okul müfredatı geliştirilmesi hakkını kapsamalıdır.
- h) Devletler, öğretmen eğitimlerinin ve sürekli mesleki gelişim programlarının, insan biyolojisi ve üreme hakkında, cinsiyet kalıplarını ve homofobiyi sorgulayan doğru materyaller ve çeşitli cinsel yönelimlerden olan kişilerin insan hakları hakkında bilgi içermesini sağlamalıdır.
- i) Devletler, “çocuk eğitiminin, çocuğun, anlayış, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ... tüm insanlar arası dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması”nı kabul eder (UNCRC, Madde 29). Bu, eğitim kurumlarında, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılığın desteklenmesini teşkil ettiğinden dolayı,

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

cinsiyet kalıplarını ve “toplumsal cinsiyet kimliği” kavramını destekleyen kuruluşlara kamu kaynaklarının aktarılmamasını temin eden önlemleri de kapsamalıdır.

- j) Devletler, “esenliğine herhangi biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar” (UNCRC, Madde 36). Bu, aşağıda sıralananların ortadan kaldırılması amacı taşıyan etkili ve uygun yasal önlemleri kapsamalıdır: kız ve oğlan çocuklarına, cinsiyet rolü kalıplarını dayatan geleneksel veya yakın zamanda ortaya çıkmış uygulamalar; geleneksel cinsiyet rolü kalıplarına uymadıklarında çocuklara “yanlış bedende doğmuş” olma teşhisi konması ve çocukların buna göre tedavi edilmesi; kendileriyle aynı cinsiyetten kişilere çekim duyan genç insanların, cinsiyet disforisinden muzdarip olduğunun söylenmesi; kısır kalma veya başka kalıcı zararlara yol açabilecek tıbbi müdahalelerin çocuklarda uygulanması.

Telif Hakları ©2019 Kadınların İnsan Hakları Kampanyası [*Women’s Human Rights Campaign*]

Bu belgenin, yazarının Women’s Human Rights Campaign olduğu belirtilmesi şartıyla, yalnızca kişisel ve eğitimde kullanılmak üzere çoğaltılmasına izin verilmiştir. Ticari amaçlarla çoğaltılması yasaktır. Bu belgeye ya da belgenin herhangi bir yerinde yapılacak değişiklikler ve düzeltmeler yasaktır. Bu belgenin herhangi bir şekilde izinsiz kullanımı, telif haklarının ihlalini teşkil edecektir.

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

Belgede adı geçen uluslararası sözleşme ve belgeler:

[Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi](#) (*Geneva Declaration of the Rights of the Child*)

Milletler Cemiyeti'nde [*League of Nations*], 26 Eylül 1924'te kabul edilmiştir.

[İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi](#) (*Universal Declaration of Human Rights, UDHR*)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarihli ve 217 A (III) sayılı kararıyla benimsendi ve ilan edildi.

[Medeni ve Siyasi Haklara Dair Uluslararası Sözleşme](#) (*International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR*)

bilgi notu:

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 16 Aralık 1966 tarihli ve 2200 A (XXI) sayılı kararıyla kabul edilmiş ve 19 Aralık 1966 tarihinde imzaya açılmıştır. Sözleşme, 41. madde dışında, 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

İnsan Hakları Komitesi'ne ilişkin 41. madde ise, 28 Mart 1979 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye Sözleşme'yi 15 Ağustos 2000 tarihinde imzalamıştır. Sözleşme'nin onaylanmasını uygun bulan 4 Haziran 2003 tarih ve 4868 sayılı Kanun, 18 Haziran 2003 tarih ve 25142 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bakanlar Kurulu'nun 7 Temmuz 2003 tarih ve 2003 /5851 sayılı kararıyla Sözleşme'nin onaylanması kararlaştırılmış ve Sözleşme'nin resmi Türkçe çevirisi, 21 Temmuz 2003 sayılı ve 25175 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Türkiye, onay belgelerini 15 Eylül 2003 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne tevdi etmiş ve 49. madde uyarınca, Sözleşme Türkiye bakımından 23 Aralık 2003 tarihinden itibaren hüküm doğurmaya başlamıştır.

Türkiye, Sözleşme'den doğan yükümlülüklerini Birleşmiş Milletler Şartı çerçevesindeki yükümlülüklerine uygun olarak yerine getireceğini, Sözleşme'nin hükümlerinin yalnızca Türkiye'nin diplomatik ilişkisi bulunan taraf devletlere karşı uygulanacağını ve Sözleşme'nin ancak Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesel sınırları itibarıyla onaylanmış bulunduğunu belirten üç beyanda bulunmuştur. Ayrıca, Sözleşme'nin 27. maddesine çekince konmuştur. Bu çekinceye göre, Türkiye Cumhuriyeti Sözleşme'nin etnik, dinsel ve dil azınlıklarının haklarına ilişkin 27. maddesini, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Lozan Barış Andlaşması ile Eklerinin ilgili hükümlerine göre uygulama hakkını saklı tuttuğunu ifade etmektedir.

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin denetim organı, [İnsan Hakları Komitesi](#)dir.

Kaynak: İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, [İnsan Hakları Bilgi Bankası](#)

[Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi](#) (*Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women, CEDAW*)

bilgi notu:

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 19 Aralık 1979 tarih ve 34/180 sayılı kararıyla kabul edilmiş ve 1 Mart 1980 tarihinde imzaya açılmıştır. Sözleşme 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme'nin onaylanmasının uygun bulunduğuna ilişkin 11 Haziran 1985 tarih ve 3232 sayılı Kanun, 25 Haziran 1985 tarih ve 18792 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bakanlar Kurulu'nun onaya ilişkin 24 Temmuz 1985 tarih ve 85/9722 sayılı Kararı ise, 14 Ekim 1985 tarih ve 18898 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Onay belgeleri, 20 Aralık 1985 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne tevdi edilmiştir. 27. madde uyarınca, Sözleşme Türkiye bakımından 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye, Sözleşme'nin 15. maddesinin 2. ve 4. fıkraları ile 16. maddesinin 1. fıkrasının (c), (d), (f) ve (g) bendlerine, bu maddelerde düzenlenen hükümlerin o dönemde yürürlükte olan Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümleri ile tamamen bağdaşmadığı gerekçesiyle çekince ile taraf olmuştur. Türkiye'nin çekince koyduğu bir diğer madde ise 29. maddenin 1. fıkrasıdır. Türkiye, bu çekincelerin yanı sıra, Sözleşme'nin 9. maddesinin 1. fıkrasının, Türk Vatandaşlık Kanunu'nun 5. maddesinin 1. fıkrası ile 15. ve 17. maddeleriyle çelişmediğine ilişkin görüşünü bir beyan ile ileri sürmüştür.

Türkiye, 30 Eylül 1999 tarihli beyanı ile Sözleşme'nin 15. maddesinin 2. ve 4. fıkraları ile 16. maddesinin 1. fıkrasının (c), (d), (f) ve (g) bendlerine koyduğu çekinceyi kaldırdığını, 29. maddenin 1. fıkrasına ilişkin çekincesi ile 9. maddenin 1. fıkrasına ilişkin beyanının ise devam ettiğini bildirmiştir. Türkiye, son olarak 29 Ocak 2008 tarihinde, 9. maddenin 1. fıkrasına ilişkin daha önceki beyanını da geri çektiğini ifade etmiştir. Mevcut halde yalnızca 29. maddenin 1. fıkrasına ilişkin çekince yürürlükte. Bu madde Sözleşme'nin yorum veya uygulanmasına ilişkin olarak Taraf Devletler arasında uyuşmazlık olması halinde, bunun tahkim veya Uluslararası Adalet Divanı tarafından çözülmesini öngörmektedir.

Sözleşme'nin denetim organı, [Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi](#)dir.

Kaynak: İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, [İnsan Hakları Bilgi Bankası](#)

CEDAW Komitesi - [Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi](#)

[Gelişme Hakkına Dair Bildirge](#) (*Declaration on the Right to Development*)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 4 Aralık 1986 tarihli ve 41/128 sayılı Kararıyla ilan edilmiştir.

[Çocuk Haklarına Dair Sözleşme](#) (*United Nations Convention on the Rights of the Child, UNCRC*)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir.

[Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge](#) (*Declaration on the Elimination of Violence against Women, UNDEVW*)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 20 Aralık 1993 tarihinde oylamaya başvurulmadan kabul edilmiştir.

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

[Belém do Pará Sözleşmesi - Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına Dair Amerikan Devletleri Sözleşmesi](#) (*Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women*)

Amerikan Devletleri Örgütü'nün, Amerikalı Kadın Komisyonu (CIM) tarafından 9 Haziran 1994'te Brezilya'nın Belém do Pará kentinde düzenlenen bir konferansta kabul edilen bir insan hakları sözleşmesidir. Kadınlara yönelik her türlü şiddeti, özellikle cinsel şiddeti suç sayan, yasal olarak bağlayıcı olan uluslararası bir sözleşmedir.

[Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu](#) (*Beijing Declaration and Action Platform*)

4-15 Eylül 1995 tarihinde Çin'in başkenti Pekin'de gerçekleştirilen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nda kabul edilmiş ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 15 Eylül 1995 tarihindeki 16. Kurul toplantısında onaylanmıştır.

“[Maputo Protokolü](#)” - Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı'na Ek Afrika Kadın Hakları Protokolü (*Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Women in Africa*)

Afrika Birliği tarafından 2005 yılında yürürlüğe giren uluslararası bir insan hakları belgesidir.

[Yogyakarta İlkeleri](#) - Cinsel Yönelim ve Toplumsal Cinsiyet Kimliği Konusunda Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Uygulanmasına Dair İlkeler (*Principles on the Application of International Human Rights Law in Relation to Sexual Orientation and Gender Identity*)

6-9 Kasım 2006 tarihinde Endonezya Yogyakarta'daki Gadjah Mada Üniversitesi'nde yapılan bir uzman toplantısının ardından yayınlanan, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği alanlarında insan haklarına dair bir belgedir.

[Yerli Halklar Hakları Bildirgesi](#) (*Declaration on the Rights of Indigenous Peoples*)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 13 Eylül 2007 tarihinde kabul edilmiştir.

“[İstanbul Sözleşmesi](#)” - Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (*Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence*)

bilgi notu:

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi kısa adıyla İstanbul Sözleşmesi, 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılmış ve 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin, Avrupa Konsey üyesi olmayıp Sözleşme'nin hazırlanmasına katılan ülkelerin (Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Kanada, Meksika, Vatikan) ve Avrupa Birliği'nin imzasına açıktır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi oyçokluğuyla ve Bakanlar Komitesi'ne katılmaya yetkili taraf temsilcilerinin oybirliğiyle, Avrupa Konseyi üyesi olmayan ve Sözleşme'nin hazırlanmasına katılmamış olan herhangi bir devleti Sözleşme'ye katılmaya davet edebilir.

Sözleşme'nin amacı; kadınları her türlü şiddetten korumak, kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan

Kadınların Cinsiyet Temelli Haklarına Dair Bildirge

kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınların güçlendirilmesi yolu dahil kadınlar ve erkekler arasındaki temel eşitliği teşvik etmek, kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddet mağdurlarının korunması ve bu mağdurlara yardım edilmesi için kapsamlı bir çerçeve, politikalar ve tedbirler geliştirmek, kadınlara yönelik şiddeti ve ev içi şiddeti ortadan kaldırmak amacıyla uluslararası işbirliğini teşvik etmek ve bütüncül bir yaklaşım benimsemek amacıyla etkili işbirliği sağlamak için kuruluşlara ve kolluk kuvvetlerine destek ve yardım sağlamaktır.

İstanbul Sözleşmesi'nin denetim organı, [Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu](#)'dur.

Türkiye, Sözleşme'yi 11 Mayıs 2011 tarihinde çekince koymaksızın imzalamıştır. Sözleşme'nin onaylanmasının uygun bulunduğuna ilişkin 24 Kasım 2011 tarih ve 6251 sayılı Kanun, 29 Kasım 2011 tarih ve 28127 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bakanlar Kurulu'nun onaya ilişkin 10 Şubat 2012 tarih ve 2012/2816 sayılı Kararı ise, 8 Mart 2012 tarih ve 28227 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Sözleşme, Türkiye bakımından 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

20 Mart 2021 tarih ve 31429 sayılı Resmi Gazete'de [Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin Türkiye Cumhuriyeti Bakımından Feshedilmesi Hakkında Karar](#) (Karar Sayısı: 3718) ve 30 Nisan 2021 tarih ve 31470 sayılı Resmi Gazete'de [19/3/2021 Tarihli ve 3718 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Türkiye Cumhuriyeti Bakımından Feshedilen "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"nin Türkiye Cumhuriyeti Bakımından Sona Erme Tarihinin 1/7/2021 Olarak Tespit Edilmesi Hakkında Karar](#) (Karar Sayısı: 3928) yayımlanmıştır.

19 Mart 2021 tarih ve 3718 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı'nın iptali ve yürütülmesinin durdurulması talebiyle Danıştay'a çok sayıda dava açılmıştır. Danıştay 10. Dairesi, [2021/1747 Esas No.lu](#) davada 28 Haziran 2021 tarihinde, oyçokluğu (üçe iki) ile yürütmenin durdurulması talebinin reddi kararı verdi. Açılmış olan diğer davalarda da gene 28 Haziran 2021 tarihinde yürütmenin durdurulması taleplerinin reddine karar verilmiş ancak bu kararlar davacılar tarafından 20 Eylül 2021 tarihinde tebliğ edilmeye başlanmıştır. Danıştay, İstanbul Sözleşmesi'nden çıkış işleminin iptaline dair davalarda henüz esasa ilişkin karar vermedi.

Güncelleme tarihi: 27 Eylül 2021

Kaynak: İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, [İnsan Hakları Bilgi Bankası](#)